

MAGLA

ginter gras

GRANIČNI ZID

Pozdravljam Berlin u kojem sam
triput svoje čelo
na graničnom zidu razbio.

Izgovorih čedno:
on baca sjenu onamo
gdje ranije bijaše tvoje zemljište.

Preživješe Persil i njegovo plavetnilo
na zidu naspram sjevera;
sada pada snijeg, ništa nije važno.

Crnina bez natpisa graničnog zida
nadolazi nasuprot zidu,
sija mi preko ramena.

Prianjaju grude snijega.
Jedan mladić ih baca, jer
oslobađao se nečeg duboko u sebi.

BALADA O CRNOM OBLAKU

U pijesku,
koji su napustili zidari,
na jajima sjedi kokoš.

Slijeva,
odakle uvijek i dolazi željeznica,
navlači se crni oblak.

Kokoš bježe čedna
marljivo je kljucala kreč
koji zidari ostaviše.

Ali oblak se približavao,
rasprostirao
postajući loptast.

Ozbiljan je i oprezan
omjer
između kokoši i njenih jaja.

Kad bi crni oblak
nad nedužnom kokoškom stao,
i ona bi zastala poput njega.

Primjećujem
da je ovaj omjer isti
kao i onaj kad stajah iza zidarske šupe.

Ne, ne vozah munju
iz oblaka
i pružah kokoši ruku.

Nema orla
koji se iz oblaka
ustremljuje na besprijetkornoj opruzi.

Slijeva nadesno,
kao što čini željeznica,
povlače se oblaci, umanjuju se.

I nitko nikad neće biti siguran
što se desilo sa ona četiri jajeta
pod kokoškom, ispod oblaka,

u pijesku onih zidara.

MAGLA

Neplivači plivaju,
a zabavljači se
sada više ne cere,
mirno im je lice.

Lako je zaobilaziti pušača;
ipak tko brblja,
jedva se izražava,
morat će se šeštrom zaštititi.

Iznenadjenje:
gdje je ranije bila tiha opera,
uzdiže se s prigušenim svjetiljkama
brod Titanic.

Prodavači novina

ne predaju se:
tko može čitati u magli,
što je sve izazvalo maglu?

ŠKOLA ZA TENORE

Uzmi spužvu, prebriši mjesec,
napiši sunce koje rasipa novčanice
dijelom nebeske ploče.
Zatim sjedni.
Tvoja svjedodžba će biti dobra
ako budeš pomjerio
i pronašao novu, svijetlu kapu.
Jer kređa je u pravu
a i tenor koji ona pjeva.
On će skinuti baršun,
bršljan, metarsku robu noći,
mahovinu, njene prizvuke,
svakoga kosa će otjerati.

Uzviđuje ga basistima
u njihovo podzemlje.
Tko još vjeruje bačvama
u kojima nema vina?
Kao ptica ili zrno granate,
koje se rasprskava fijučući,
jer je vazduh zasićen
vikendom i ljetnom svježinom.
Nemaju uzora
makaze koje u krojačnici cvrkuću
pjesmu proljeća i konfekcije.

Grudi isturene, moćne na stranputicama
vjetra.

Opet trube,
zašiljeni fišeci puni srebrnog crvenoga luka.
Onda strpljenje.
Iščekivanje, dok ne umaknu oči jedne

dviye nezadovoljne služavke.
Najprije strepi zvuk staklara
i prašine
koja se oko pervaza raspršuje.

Riblje kosti, tko opjevava ove razmake,
tko je u podne sa ševarom ručao?
A pjevaše Else Fenske
za vrijeme ljetnog ferija,
vinući se u visine,
padajući u tihe pukotine ledenjaka,
noseći nas u svoje okrilje
i prigušujući visoki C.

Visoki C, mnoge pritoke Mississippija,
divni dah
koji nailazi na prijem pod nebeskim
svodom.

Zastor, zastor, zastor.
Brzo, prije nego svijecnjak zazveči,
prije no što se prolomi s galerije,
prije no što zaleluja jeftina svila.
Zastor, prije nego što shvatiš oduševljenje.

ZVONO

Pokušaj se tintom
potpisati u dimu,
polubudan,
u gustišu slatkih zavjesa.
Ulica je odmotala privremeni zavoj
jer rana svrbi,
jer se uspomena razbila i protegla
kao mačka koju miluju.

Tko pokreće zvono,
i uspješno tovari vazduh.
Je li to bila sreća
u novim, tankim čarapama
ili čovjek
s bolesničkom iskaznicom pod kožom.
Nikoga nije strah. Nema vode za
ispiranje,
u sobi su male žene, namreškanih kaputa.

Onaj koji može opet prodati zvono,
uzmiče, sa šeštrom u ruci,
i šara, po navici, kredom po ogradi.
Goli oblik će uskrsnuti između ogledala
bez izbočina.
Načas, ovdje nema pokreta.
Istovremeno će kašljucati,
bjelina u očima će požutjeti,
lažna brada,
posljednje priznanje,
preko gornje usne će se širiti dim,
i ptica neće biti oduševljena.

ANTONIJE

Ispružen ležiš
na svojoj daski
koju nitko nije oblanjao.

Obojica pripadamo
samo jednom crvu
koji čuti ili nečujno ruje.

Neosporno
pauk stvara
na tebi pravi kut.

Ne brojiš lance zemlje,
tvoje uho, koje se otušilo,
živne i osluhne govornike.

Ti, nepažljiv,
mršav i slan
liježeš pod hrapave jezike.

Ali oni jedu
paklene kože
koje pasu na posnim poljanama.

Pružaju ti vimena
razmeću se sisama
dok ti odvračaš usne.

Ne primjećuješ muhe
u svojim očima
koje se nevidljive u njima utapaju.

Iskušavale su te životinje
koje su te otkrile.
Nevjerovatno su se približile.

Spoznaje se umnožiše,
jedorozni su već bijeli,
tko se to danas prepustio jednorozima.

MOJ PRIJATELJ WALTER HENN JE MRTAV

Nikada nije volio spavati,
iz njega je izvirao umor.
Shvaćao je

prave riječi

ne izgovarajući krive.

Pred njim nije mirovalo nijedno biće;
on ga je zasmijavao.

Od svinjskih nogica,

S golubijim korakom

nadolazile su

njegove dosjetke.

Često sam mu promatrao tehniku.

Za svako čudo nalazio bi novu letjelicu.

Govorili smo o pičjem strašilu

koje bi trebalo postati mobilno.

On bijaše teži nego Bavarac a lakši
od funte trešanja.

A nije želio spavati.

Ništa nije dugo posjedovao.

Svi su ga bezgranično voljeli.

Igrao se

usprkos svemu

minutama i novcem.

Inače, pio je vodu teško bolestan.

Od svinjskih nogica,

koje je rado jeo,

preostajalo bi mu pet četvrtina.

A bojao se zubara.

Zaobilazio je probleme

i drvored s lijeve i desne strane.

I vjerovao je tustoj ženi

koja je nekada bila tankovita djevojčica.

Mrsila je njegovu trideset jednogodišnju

kosu.

A nije volio spavati,

jer je još želio govoriti,

žed mu je bila neutoljiva,

jer njegov teatar nikada ne prestaje,

jer njemu je svaki odlazak nagovještavao

tri nastupa,

jer on nije pronalazio kraj niti ga je

ikada tražio:

vesela izvinjenja,

papirni zmajevi,

rasturene kulise...

Ipak

mrtav je

moj prijatelj koji nije nikada volio spavati.

Ne. Ne kaže da je prerano umro.

Ne govori o bogovima

koji su ga voljeli

kao miris bijeli,

govori o obmani, o tamnoj

četverokutnoj nepravdi,

o policijskom času

koji, eto, poručuje: ustrijelio se, gospodo!

govori o nama, o pijavicama,

o praznini koja je ostala:

ne dopunjavaj — nepomičan — budan.

PORINUĆE BRODA U MORE

Ako želite galebove,

izgradit ću brod,

bit ću srećan

kad ga budu

u more porinuli,

nosit ću sjajnu košulju,

možda će se i šampanjac zapjeniti,

možda će i fini sapun mirisati,

a bez toga i ne ide.

Tko će držati govor?

Tko može čitati list

a da ne oslijepi?

Predsjednik?

Kojim ću te imenom krstiti?

Hoću li tvoje porinuće nazvati ANNA

ili COLUMBUS?

ZABILJEŠKE O GÜNTERU GRASSU

Günter Grass je, nema sumnje, jedan od najpoznatijih pisaca njemačkog jezičkog prostora. Ogledao se kao pjesnik, pripovjedač, romansijer, dramski pisac, scenarist, publicist, grafičar i politički agitator. Rođen je 16. X 1927. u Gdanjsku (Danzig) i potiče iz njemačko-poljske porodice. Njegov životni put je zanimljiv. Jedno vrijeme nakon drugog svjetskog rata bio je zemljoradnik i radnik u tvornici cijevi, 1947. radi u Düsseldorfu kao klesar i kamenorezac. Od 1949. do 1953. godine studira na Visokoj umjetničkoj školi u Düsseldorfu i Zapadnom Berlinu. Grass je od 1956. slobodni stvaralac. Član je »Grupe 47« koja mu je 1958. dodijelila nagradu. Mnogo je putovao: 1951. Italija; 1952. Francuska; 1955. Španija. Godine 1956. odlazi u Paris, gdje ostaje do 1960. Od 1960. živi u Zapadnom Berlinu. 1964. putovao je u Sjedinjene Američke Države. 1965. postao je doctor honoris causa Kenyon College-a (SAD). 1965. agitira na izborima za Socijaldemokratsku partiju Njemačke. Njegova ličnost je čvrsto vezana za politiku njemačke socijaldemokracije. On je veliki pobornik politike SPD BRD (Sozialdemokratische Partei Deutschland der Bundesrepublik Deutschland der Bundesrepublik Deutschland — Socijaldemokratska partija Savezne Republike Njemačke). Na izborima je podržavao Willy Brandta i ostao do danas njegov pristalica. Grass 1966. putuje u Čehoslovačku i Mađarsku, a 1967. u Izrael. 1968. i 1969. boravio je u Jugoslaviji. Tom prilikom je dao više izjava i intervju. On se zalaže za piščev angažman u društvu, što najbolje potvrđuje vlastitim primjerom. Godine 1960. dobio je nagradu kritike i nagradu »Le meilleur livre étranger« 1962. a 1965. Büchnerovu nagradu. Godine 1968. dobio je zapadnoberlinsku Fontana — nagradu i medalju Karl von Ossietzky, a 1969. nagradu Theodor Heu3. Jednom riječju, Grass se nametnuo kao centralna ličnost u suvremenoj njemačkoj i evropskoj književnosti.

Književni rad otpočeo je kao pjesnik. Pjesme su mu sabrane u nekoliko zbirki: *Prednosti kokošaka vjetrova* (Die Vorzüge der Windhühner, 1956), *Čvoriste tračnica* (Gleisdreieck, 1960), *Ispitan* (Ausgefragt, 1967), *Sabrane pjesme* (Gesammelte Gedichte, 1971, 1974).

Međutim, Günter Grass je stekao internacionalnu slavu kao romansijer, i to romanom *Limeni bubanj* (Die Blechtrommel, 1959), a potom je objavio nekoliko značajnijih romana: *Mačka i miš* (Katz und Maus, 1961), *Pasje godine* (Hundejahre, 1963), *Lokalna anstetija* (Ortllich betäubt, 1969), *Iverak* (Der Butt, 1977).

Od sredstava koja je dobio za roman *Iverak* Grass je osnovao nagradu Alfred Döblina u visini dvjesto hiljada maraka. Nagrada bi se dodjeljivala jednom godišnje u visini od petnaest do dvadeset hiljada maraka.

Pored ostaloga, Grass je objavio sljedeća scenska djela: *Poplava* (Hochwasser, 1957), *Zlobni kuhar* (Die bösen Koche, 1957), *Striček, Striček* (Onkel, Onkel, 1958), *Trideset i dva zuba* (Zweihunddreißig Zähne, 1958), *Još deset minuta do Buffala* (Noch zehn Minuten bis Buffalo, 1959), *Plebejci uvijekavaju ustanak* (Die Plebejer proben den Aufstand, 1966), *Kazališne igre* (Theaterspiele, 1970). Do sada je objavio dvije knjige političkih članaka i studija, a bavi se intenzivno i grafikom, ilustrirajući vlastite knjige.

Kao što se vidi, književno djelo Güntera Grassa vrlo je obimno i raznovrsno. Potrebno je ukazati na neke osobenosti njegove poezije.

Poezija Güntera Grassa odlikuje se polivalentnošću i modernim senzibilitetom. Tragajući za autentičnim pjesničkim izrazom, Grass je izvršio svojevrsnu destrukciju realiteta, prožimajući stihove ironijom i blagim sarkazmom. U osobenu banalnu predmetnost često projicira iracionalne slike, stvarajući simbiozu nadrealističko-zbiljske provenijencije. U njegovoj lirici susreću se groteska i crni humor. Grass suštu predmetnost, u kojoj je čovjek zarobljen, razotkriva i pretače spontano u lirске iskaze, učinivši je tako umjetnički valentnom. Fantazmagoričnost se javlja kao ishodište mnogih pjesama. U Grassovoj poeziji ustoličen je specifični kaos koji pjeva, odzvanjajući strepnjom, neugodom, gnjevom i strahom.

Pjesnik visprenio oblikuje elemente banalnosti, pridajući im pečat poetskog (*Prednosti kokošaka vjetrova*, *O vlastitoj stvari*, *Balada o crnom oblaku* itd.). U mnogim pjesmama varirani su motivi ljubavi. Ljubav se manifestira kao opsesivno osjećanje, poprima ironičan prizvuk, preobrazava se u narcisoidno ushićenje, ali ponekad se svodi na erotsku strast.

U Grassovoj poeziji prisutne su i fantazmagorične slike berlinskoga graničnog zida (*Granični zid*, *Velika rušiteljica govori* itd.). Pjesnik osjeća veliko nespokojsstvo zbog postojanja graničnog zida. To je osobito vidljivo iz poletne poeme *Velika rušiteljica govori*. I uspomene postaju građa pjesme (*Skola za tenore*), a zvukovi katkad izazivaju čudesne asocijacije (*Zvono*). Motivi smrti veoma su naglašeni u nekim pjesmama. Nameću se halucinantnom ekspresivnošću, zagonetnom mazočnošću i apsurdnom (*Antonije*, *Moj prijatelj Walter Henn je mrtav* itd.). Grass je sugestivno izrazio doživljaj smrti koja hara u njegovoj blizini. Thana-tis odzvanja mračno i zloguko.

Unoseći u poeziju nemirni, tragalački duh i samosvojno grozničavo osjećanje brojnih kataklizmi koje zahvaćaju život suvremenoga čovjeka, Grass je stvorio cjelovito, gusto i značajno pjesničko djelo, nezaobilazno u suvremenoj njemačkoj literaturi.

Izbor, prijevod s njemačkog
i zabilješke:
Spiro Matijević